

Pedagogers erfarenheter kring arbetet med elever med ADHD

– Läs- och skrivsvårigheter i fokus

Avancerad
Pedagogiskt arbete

Sofie Hillman
Tobias Pettersson

2025-LÄR1-3-A08



HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Grundlärarutbildning med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3

Svensk titel: Pedagogers erfarenheter kring arbetet med elever med ADHD – Läs- och skrivsvårigheter i fokus

Engelsk titel: Educators' experiences of working with pupils with ADHD – Reading- and writing difficulties in focus

Utgivningsår: 2025

Författare: Sofie Hillman och Tobias Pettersson

Handledare: Viktor Aldrin

Examinator: Marita Cronqvist

Nyckelord: ADHD, strategier, läs-och skrivsvårigheter, erfarenheter, fenomenologisk studie

Sammanfattning

Denna studie syftar till att undersöka pedagogers erfarenheter av att arbeta med elever med ADHD i relation till läs- och skrivsvårigheter inom svenskämnet. Genom semistrukturerade intervjuer och med fenomenologi som teoretisk utgångspunkt belyses pedagogernas subjektiva upplevelser i praktiken.

Studien fokuserar på att förstå hur pedagoger kan bidra till att utveckla undervisningsstrategier för elever med ADHD och deras läs- och skrivsvårigheter under de tidiga skolåren. För att uppnå detta har studien analyserat följande forskningsfrågor: Hur beskrivs pedagogernas erfarenheter kring läs- och skrivsvårigheter gällande elever med ADHD i praktisk undervisning? Hur framställs pedagogernas erfarenheter gällande strategier i undervisningen? Hur skildrar pedagoger utmaningar kring läs- och skrivsvårigheter i relation till ADHD?

Resultatet visar att olika tillvägagångssätt kan användas för att ge stöd och främja läs- och skrivutvecklingen hos elever med ADHD. Undervisningen kännetecknas av individanpassade metoder, användning av olika hjälpmedel och insatser för att stärka elevernas motivation. Studien lyfter också fram att det inte är ADHD-diagnosen i sig som orsakar läs- och skrivsvårigheter, utan snarare bakomliggande faktorer såsom brister i exekutiva funktioner.

FÖRORD

Inriktningen valdes genom en inledande översiktssökning där vi identifierade kunskapsluckor som blev grunden för de avgränsade sökningarna. Hela processen från att skriva texten till att bearbeta materialet har genomförts gemensamt. Vi vill även tacka vår handledare Viktor Aldrin som har varit till stor hjälp för oss under detta arbete.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

| | |
|--|----|
| 1. INLEDNING | 1 |
| 1.2 Problemformulering | 1 |
| 1.3 Syfte och frågeställning..... | 2 |
| 2. BAKGRUNDSFAKTA OM ADHD | 2 |
| 3. TIDIGARE FORSKNING | 3 |
| 3.1 ADHD | 3 |
| 3.2 Generellt inom läs-och skrivsvårigheter..... | 4 |
| 3.3 Didaktisk kompetens | 4 |
| 4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT | 6 |
| 5. METOD | 6 |
| 5.1 Semistrukturerade intervjuer som kvalitativ metod | 7 |
| 5.2 Förberedelse för intervju | 7 |
| 5.3 Urval av respondenter | 7 |
| 5.4 Genomförande av intervju..... | 8 |
| 5.5 Analysprocess..... | 9 |
| 5.6 Etiska överväganden..... | 10 |
| 6. RESULTAT | 11 |
| 6.1 Exekutiva funktioner | 12 |
| 6.1.1 Finmotorik..... | 12 |
| 6.1.2 Fokus/kunskapsbrist | 13 |
| 6.1.3 Besläktade neuropsykiatriska funktionsvariationer..... | 14 |

| | |
|-----------------------------------|-----------|
| 6.1.4 Sammanfattning..... | 14 |
| 6.2 Strategier | 14 |
| 6.2.1 Bildstöd | 15 |
| 6.2.2 Individanpassning..... | 15 |
| 6.2.3 Hjälpmedel | 17 |
| 6.2.4 Sammanfattning..... | 17 |
| 6.3 Utmaningar | 18 |
| 6.3.1 Helklass | 18 |
| 6.3.2 Motivation | 19 |
| 6.3.3 Tidsbrist..... | 20 |
| 6.3.4 Sammanfattning..... | 21 |
| 7. DISKUSSION | 22 |
| 7.1 Resultatdiskussion | 22 |
| 7.2 Metoddiskussion..... | 24 |
| 7.3 Relevans för läraryrket | 25 |
| 8. SLUTSATS..... | 26 |
| REFERENSER..... | 1 |
| BILAGOR | 4 |

1. INLEDNING

Denna studie undersöker pedagogers erfarenheter av undervisning i svenskämnet, med fokus på läs- och skrivsvårigheter hos elever med ADHD, Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Ungefär en fjärdedel av Sveriges befolkning har både svårigheter med att läsa och skriva. Individer med ADHD kan ha inlärningssvårigheter och därmed ingå i gruppen med generella läs- och skrivsvårigheter (Specialpedagogiska myndigheten 2024; 1177 2022).

Mayes, Calhoun och Crowell (2000) samt Katsarou, Efthymiou, Kougioumtzis, Sofologi, och Theodoratou (2024) styrker även detta, genom att beskriva att individer med ADHD kan ha inlärningssvårigheter och därmed ingå i gruppen med generella läs- och skrivsvårigheter. Skolverket (2022 s. 6) beskriver att "Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov". Dessutom skriver Skolverket (2020) att en vänta och se-attityd inför en elev som visar tecken på läs- och skrivsvårigheter är kontraproduktivt och tyder på ett problem i samspelet mellan elevens behov och den erbjudna undervisningen.

Richey och Coker (2014) menar att läs- och skrivsvårigheter ofta identifieras först under de senare skolåren, vilket kan försvåra möjligheten att tidigt sätta in effektiva stödinsatser. En tidig upptäckt under de första skolåren kan däremot förebygga långsiktiga negativa konsekvenser för många elever. Martinussen, Tannock och Chaban (2011) understryker vikten av att ge elever med ADHD en stabil grund och att skapa goda förutsättningar för ett fortsatt gynnsamt lärande.

Daniel, Clucas och Wang (2024) betonar att lärare har ett viktigt ansvar att identifiera elever med läs- och skrivsvårigheter och ge dem rätt stöd. Detta tidiga stöd är avgörande för elevernas framgång senare i livet och vilket även styrks av Skolverket (2020). Denna studie har analyserat ett forskningsgap gällande lärares subjektiva upplevelser av elever med ADHD och kopplingen till deras läs- och skrivsvårigheter. Utifrån denna kunskapslucka blir det väsentligt att undersöka pedagogers erfarenheter av elever med ADHD och deras läs- och skrivsvårigheter, vilket dessutom bidrar till studiens relevans.

1.2 Problemformulering

Föregående avsnitt tydliggör behovet av att undersöka hur pedagoger hanterar läs- och skrivsvårigheter hos elever med ADHD. Det är av stor vikt att upptäcka dessa svårigheter tidigt

i lågstadiet för att förhindra negativa konsekvenser, något som även Rickhey och Coker (2014) betonar.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med denna studie är att undersöka pedagogers erfarenheter av läs- och skrivsvårigheter i relation till ADHD under de tidiga skolåren, med särskilt fokus på svenskämnet. För att besvara syftet ämnar vi att ge svar på följande frågeställningar.

- Hur beskrivs pedagogernas erfarenheter kring läs- och skrivsvårigheter gällande elever med ADHD i praktisk undervisning?
- Hur framställs pedagogernas erfarenheter gällande strategier i undervisningen?
- Hur skildrar pedagoger utmaningar kring läs- och skrivsvårigheter i relation till ADHD?

2. BAKGRUNDSFAKTA OM ADHD

Enligt Specialpedagogiska skolmyndigheten (2024) är ADHD en förkortning av det engelska begreppet *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*, vilket klassificeras som en neuropsykiatrisk funktionsvariation. ADHD är en diagnos som innebär att hjärnan fungerar annorlunda jämfört med individer utan denna diagnos. Individer med denna typ av funktionsvariation kan ha svårigheter med uppmärksamhet, hyperaktivitet samt impuls kontroll. Det är dock viktigt att belysa att ADHD kommer till uttryck på olika sätt hos individer i vardagen. Även omgivningen och det sammanhanget personerna befinner sig i påverkar hur ADHD framträder.

Hjärnfonden (2014) förklarar att det finns tre olika typer av ADHD.

- Den ena typen handlar om uppmärksamhetsbrist, det vill säga att en individ har uppmärksamhetsproblem men inga tydliga symptom på hyperaktivitet.
- Den andra typen handlar om hyperaktivitet och impulser, det vill säga att individen är överaktiv och impulsiv men har inga tydliga symptom på uppmärksamhetsproblem.

- Den tredje typen är en kombinerad form, det vill säga att individen har svårigheter med både uppmärksamhet samt är överaktiv och impulsiv. Detta är även den vanligaste typen.

Barkley och Benton (2013) förklarar att personer behöver genomgå en neuropsykiatrisk utredning för att få diagnosen ADHD. Vanliga symtom hos individer med ADHD kan förklaras av brister i hjärnans exekutiva funktioner, som utgör centrala delar av de kognitiva förmågorna. Dessa brister innebär bland annat problem med uppmärksamhet och arbetsminne, vilket försvårar att bibehålla koncentrationen samt bearbeta information. Vidare leder det till begränsningar i planering och organisering, något som kan resultera i svårigheter att strukturera uppgifter, sätta realistiska mål eller slutföra projekt. Dessutom påverkas ofta förmågan att reglera starka känslor och upprätthålla motivation som krävs för att ta egna initiativ och fullfölja sina åtaganden (Barkley & Benton 2013). Alla dessa funktioner samspelar med hur en elev utvecklas och kan därför påverka inlärningsförmågan. Mayes, Calhoun och Crowell (2000) beskriver att elever med ADHD kan ha inlärningssvårigheter på grund av svårigheterna kring de exekutiva funktionerna, vilket kan leda till läs- och skrivsvårigheter.

3. TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som är relevant för vårt ämne, samt de kunskapsluckor som motiverar vår fortsatta studie. Den tidigare forskningen baseras på sökningar i Högskolan i Borås databas Primo och en kompletterande manuell sökning.

3.1 ADHD

En studie av Katsarou et al. (2024) visar att ungefär en tredjedel av elever med ADHD har uppmärksamhetsstörningar vilket försvårar deras läsutveckling som i sin tur hämmar deras språkutveckling. Därtill förklaras det att ungefär hälften av eleverna med ADHD kan ha svårigheter med skriftspråket och vilket ofta beror på en begränsad förmåga att uttrycka sig i skrift. Barn med ADHD oavsett förekomst av inlärningssvårigheter uppvisar ofta en skillnad mellan intellektuell kapacitet och faktisk prestation på tester. Mayes, Calhoun och Crowell (2000) menar att detta tyder på att individer med ADHD inte har en lägre intelligensnivå, utan i vissa fall har en högre nivå än genomsnittet.

Vidare förklarar Katsarou et al. (2024) att lärare kan främja elevers skrivutveckling genom att hjälpa dem att planera och strukturera sina uppgifter, dela upp skrivuppgifter samt erbjuda frekventa pauser. Eleverna får därmed möjligheten att bibehålla koncentrationen och upprätthålla produktiviteten. Denna studie handlar om elever med ADHD, men undersökningen berör inte pedagogers perspektiv.

3.2 Generellt inom läs- och skrivsvårigheter

Det finns många metoder och verktyg som kan stödja elever med svårigheter, såsom *writing to reading*, högläsning eller digitala hjälpmedel. Beroende på lektionens syfte kan dessa appliceras i undervisningen på olika sätt. Oavsett elevers specifika svårigheter kan metoderna och verktygen bidra till att främja deras läs- och skrivutveckling. Lärarens kompetens utgör en avgörande faktor för att effektivt kunna stödja och utveckla elevernas förmågor. Detta stöds också av flera studier som fokuserar på elever med läs- och skrivsvårigheter (Alatalo 2011; Forsling 2019; Fälth & Selenius 2024; Nielsen 2011; Nivlius & Svensson 2022; Sandberg, Hellblom-Thibblin & Garpelin 2015; Sandberg & Norling 2020; Tjernberg 2013). Som nämnts tidigare i inledningen betonar Daniel, Clucas och Wang (2024) vikten av att både ge elever rätt stöd och att tidigt identifiera läs- och skrivsvårigheter.

3.3 Didaktisk kompetens

Två olika studier av Alatalo (2011) och Forsling (2019) förklarar att det finns ett pedagogiskt dilemma om elever med svårigheter eftersom det ofta handlar om inkludering eller exkludering. Ska eleven vara inkluderad i klassrummet eller ska eleven få möjlighet till rätt stöd? Sandberg, Hellblom-Thibblin och Garpelin (2015) betonar lärarnas uppfattning att lässvårigheter i de tidiga åldrarna ofta kvarstår genom hela skolgången, vilket understryker vikten av att tidiga insatser sätts in.

Nielsen (2011) undersöker elevperspektivet gällande läs- och skrivsvårigheter. Studien visar att lärare behöver vara både kompetenta och flexibla för att kunna dra pedagogiska slutsatser och välja de verktyg som hjälper eleven att nå målen. Denna studie undersöker dock inte hur lärare ser på läs- och skrivsvårigheter.

En studie av Fälth och Selenius (2024) undersöker lärarnas syn på elevers läs- och skrivutveckling. De beskriver att många lärare ser vikten av att anpassa undervisningen för alla

elever. Studien visar dock att vissa lärare ansåg att anpassningar var onödiga, med motiveringen att undervisningen borde passa alla elever. En anpassad undervisning för elever med ADHD skulle kunna vara att använda digitala verktyg för läs- och skrivutvecklingen. Att använda digitala verktyg kan hjälpa eleven att frigöra fokus från den motoriska färdigheten att skriva och forma bokstäver och i stället fokusera på att utveckla andra kunskaper (Fälth & Selenius, 2024; Nielsen, 2011).

Nilvius och Svensson (2022) förklarar att lärare saknar kunskap om vilka metoder, modeller eller digitala verktyg som utvecklar specifika färdigheter hos eleverna. Vidare resulterar det ofta i en bristande läs- och skrivundervisning. Utan tillräcklig kunskap om vilka metoder eller modeller som främjar olika delar av lärandet finns en risk att elever inte ges möjlighet att nå sin fulla potential i läs- och skrivutvecklingen. Sandberg, Hellblom-Thibblin och Garpelin (2015) samt Tjernberg (2013) understryker vikten av att lärare genomgår fortbildning och fördjupa sina kunskaper om elever med läs- och skrivsvårigheter för att kunna stödja deras fortsatta lärande. Alatalo (2011) påpekar dock att det finns en lucka mellan forskning och praktik eftersom lärare i mindre utsträckning tar del av ny forskning.

Alatalo (2011) och Tjernberg (2013) menar att många lärares "vänta-och-se-attityd" kan leda till att elevers svårigheter upptäcks för sent. Detta grundar sig ofta på bristande kunskap hos läraren. När specialpedagogiska insatser sätts in för sent medför detta ofta att eleverna inte förstår syftet med dem. Vidare förklarar Forsling (2019) att lärarna i högre grad försökte kringgå problemen snarare än att undersöka deras bakomliggande orsaker. Alatalos (2011) studie uppvisar en brist på tid och resurser i undervisningen, vilket innebär att lärarna inte hinner möta elever som är i behov av extra stöd. I kontrast till detta undersökte Tjernberg (2013) en skola med tydliga framgångar inom läs- och skrivutveckling, där tillgången på tillräckligt utbildad personal var en avgörande faktor.

Sammanfattningsvis pekar tidigare forskning på vikten av tidiga pedagogiska insatser för elever med läs- och skrivsvårigheter (Nielsen 2011). Forskningen betonar också att lärare behöver goda kunskaper och strategier som kan stödja elevers tidiga läs- och skrivutveckling. Konkreta exempel på hur detta kan genomföras i praktiken är ofta begränsade eller saknas helt (Alatalo 2011; Forsling 2019; Fälth & Selenius 2024; Nielsen 2011; Nilvius & Svensson 2022; Sandberg, Hellblom-Thibblin & Garpelin 2015; Sandberg & Norling 2020; Tjernberg 2013). En annan studie förklarar hur pedagoger använder olika strategier för att hjälpa elever med ADHD i sin läs- och skrivutveckling (Katsarou et al. 2024).

Även om det finns forskning om både elever med ADHD och om läs- och skrivsvårigheter, saknas studier som kombinerar dessa två områden. De flesta av studierna ovan undersöker elevperspektivet medan exempelvis studien av Fälth och Selenius (2024) fokuserar på lärare. Denna studie ämnar till att undersöka pedagogers erfarenheter av elever med ADHD och läs- och skrivsvårigheter med särskilt fokus på svenskämnet. Syftet är att komplettera befintlig forskning och bidra med ökad kunskap inom området

4. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT

I detta avsnitt presenteras den teoretiska utgångspunkten som ligger till grund för studien.

Undersökningen fokuserar på pedagogers erfarenheter av läs- och skrivsvårigheter i relation till ADHD. Med denna inriktning är det relevant att utgå från en fenomenologisk ansats, då fenomenologin belyser "läran om det som visar sig" (Christoffersen & Johannessen 2015, s. 115). Teorin bygger på att utforska och förstå människors erfarenheter och förståelse av ett fenomen. Ett centralt begrepp i denna teori är mening, eftersom forskaren strävar efter att förstå fenomenets mening utifrån människors perspektiv (Christoffersen & Johannessen 2015).

Fenomenologi används i kvalitativa studier och riktar in sig på att förstå sociala fenomen. Den utgår från de intervjuades subjektiva upplevelser samt hur de beskriver och upplever sin omvärld. Vidare bidrar det till att förstå hur människor upplever och tolkar ett visst fenomen. Genom att fokusera på deltagarnas erfarenheter i en intervju ges möjligheten att belysa fenomenet på olika sätt (Kvale & Brinkmann 2021). Vår studie syftar till att förstå pedagogernas subjektiva upplevelser av det aktuella problemområdet. Vi använder intervjuer som kvalitativ metod för att utveckla en djupare förståelse.

5. METOD

I detta avsnitt presenteras den metod som använts, vårt tillvägagångssätt och urvalet av respondenter. Slutligen presenteras även de etiska överväganden som gjorts.

5.1 Semistrukturerade intervjuer som kvalitativ metod

Vi har valt att samla in data genom semistrukturerade intervjuer. Datainsamlingen utgår från fenomenologin och analyseras med hjälp av de utgångspunkter som presenteras i avsnittet Analysprocess.

Enligt Kvale och Brinkmann (2021) syftar semistrukturerade intervjuer till att undersöka personens subjektiva upplevelser och ge respondenten möjligheten att med egna ord beskriva olika fenomen. Intervjuformen kan påminna om ett vanligt samtal till formen, men präglas av ett tydligt forskningssyfte. Samtalet vägleds av en intervjuguide med förutbestämda teman och frågor, men Patel och Davidson (2019) påpekar att frågornas ordning kan behöva ändras beroende på respondentens svar. Intervjuerna kommer att spelas in, transkriberas och därefter analyseras.

5.2 Förberedelse för intervju

Enligt Kvale och Brinkmann (2021) är det av stor vikt att förbereda intervjuer noggrant innan de genomförs. De betonar även vikten av att utarbeta en intervjuguide med tydliga teman och frågor som är relevanta för studiens syfte. Intervjuguiden bidrar till att strukturera intervjuerna, ge en översikt över de områden som ska utforskas och adressera de kunskapsluckor som identifierats i tidigare forskning. Öppna frågor är viktiga eftersom studien utgår från fenomenologisk teori och eftersträvar för att ge respondenterna möjlighet att beskriva sina upplevelser (Kvale & Brinkmann 2021).

Utöver dessa förberedelser har vi även etablerat kontakt med pedagogerna inför intervjuerna. Denna kontakt inleddes genom samtal där de fick möjlighet att tacka ja eller nej till deltagande. Därefter skickades e-post ut med information om tid och plats. Under samtalen informerades vi om studiens syfte och förklarade vad vi skulle undersöka. I mejlet bifogades även samtyckesblanketter (se bilaga 1, 2 och 3), vilket undertecknades innan intervjuerna genomfördes.

5.3 Urval av respondenter

Denna studie inkluderar fem pedagoger: tre lärare, en specialpedagog och en speciallärare. Det begränsade antalet respondenter valdes för att möjliggöra en djupare undersökning av fenomenet, vilket är i linje med fenomenologin. Christoffersen och Johannessen (2015)

förklarar att fenomenologiska studier samlar in data baserat på individers erfarenheter av det undersökta fenomenet. Vi valde därmed respondenter efter deras erfarenheter inom området.

Pedagogerna som intervjuades har behörighet i att undervisa årskurserna F-3 och har tidigare erfarenheter av läs- och skrivsvårigheter kopplade till ADHD. Vi har även valt ut respondenter från olika geografiska platser för att få in perspektiv från olika kommuner och hur de arbetar. Respondenterna har även varit yrkesverksamma olika länge. Under arbetets gång presenteras respondenterna efter pseudonymisering och när vi hänvisar till alla benämns de som pedagoger.

Tabell 1: Urval av respondenter

| Respondent | Nuvarande årskurs | Ålder | Examen | Behörighet |
|----------------|-------------------|-------|--|--|
| Specialpedagog | F-6 | 60-70 | 1980 - talet 2010 - talet 2020 - talet | Förskollärare Speciallärare Specialpedagog |
| Speciallärare | F-6 | 40-50 | 1990 - talet 2010 - talet | Grundskollärare 1-7 Speciallärare |
| Lärare 1 | åk. 1 | 20-30 | 2020 - talet | Grundskollärare F-3 |
| Lärare 2 | åk. 3 | 40-50 | 2000 - talet | Grundskollärare 1-6 |
| Lärare 3 | åk. 3 | 40-50 | 2000 - talet | Grundskollärare 1-6 |

5.4 Genomförande av intervju

Intervjuerna med specialpedagogen, specialläraren samt Lärare 1 och Lärare 2 genomfördes digitalt via Zoom. Respondenterna befann sig på sina respektive arbetsplatser medan intervjuerna var på sina hemorter. Intervjun med Lärare 3 genomfördes på plats i hens klassrum. Respondenterna hade sedan tidigare läst samtyckesblanketterna, undertecknat och skickat tillbaka till oss. Detta möjliggjorde att intervjuerna kunde påbörjas omedelbart.

Intervjuerna inleddes med ett allmänt samtal som inte spelades in, för att skapa en avslappnad miljö. När respondenterna kände sig bekväma påbörjades den inspelade delen av intervjun, vilket

de informerades om. Som en säkerhetsåtgärd spelades intervjun in med två ljudinspelningsapplikationer: QuickTime Player och Röstmemo. Kvale & Brinkmann (2024) beskriver att det finns fördelar med att spela in en intervju. Inspelningen gör det möjligt för intervjuaren att fokusera helt på samtalet och ger dessutom studien ökad validitet genom att möjliggöra återkoppling till det inspelade materialet.

Ljudfilerna lagrades så vi kunde lyssna på intervjuerna flera gånger och analysera exempelvis tonläget. Det är en stor fördel att transkribera en intervju eftersom det underlättar den efterföljande analysen. Enligt Kvale och Brinkmann (2021) är det idag lätt att spela in en intervju med hög kvalitet tack vare tillgången till digitala verktyg som mobiltelefoner.

Intervjuerna inleddes med fyra förutbestämda bakgrundsfrågor om ålder, examen, yrkesverksamhet och utbildning. Under intervjuerna ställdes även följdfrågor för att fördjupa förståelsen och säkerställa korrekt tolkning. Kvale och Brinkmann (2021) samt Christoffersen och Johannessen (2015) betonar vikten av att ställa följdfrågor för att fördjupa förståelsen. Det förutsätter aktivt lyssnande och att respondenten ges utrymme att reflektera. Efter intervjuerna informerades deltagarna om hur insamlade materialet skulle hanteras.

5.5 Analysprocess

Under transkriberingen lyssnade vi på inspelningarna av intervjuerna flera gånger för att säkerställa att vi inte missade något i respondenternas svar. Det gav oss även möjlighet att analysera tonfall, pauser och betoningar i respondenternas resonemang. Materialet omfattade totalt fem transkriberade intervjuer, vilket utgjorde grunden för kodningen och den vidare analysen.

Vårt teoretiska ramverk utgår från en fenomenologisk analysmetod som innefattar en analys i fyra steg “(1) *helhetsintryck och sammanfattning av meningsinnehåll*, (2) *koder, kategorier och begrepp*, (3) *kondensering* och (4) *sammanfattning*” (Christoffersen & Johannessen 2015 s. 115). Vi kommer att systematiskt använda dessa fyra steg under arbetets gång för att upptäcka teman i respondenternas svar om deras upplevelser av fenomenet. Vid analysen och kodningen tolkas respondenternas subjektiva upplevelser utifrån ett objektiva perspektiv eftersom deras upplevelser inte ska styras av våra åsikter (Bryman 2018; Kvale & Brinkmann 2024).

Kodningen genomfördes genom en inledande granskning av det transkriberade materialet för att skapa en övergripande förståelse. Därefter identifierades begrepp, fraser och teman som var relevanta för studiens syfte, varpå återkommande avsnitt och uttryck markerades med färg.

Datamaterialet strukturerades utifrån studiens tre forskningsfrågor. Respondenternas svar sorterades sedan tematiskt för att synliggöra likheter och skillnader i deras erfarenheter (Bryman 2018; Kvale & Brinkmann 2024).

Exempelvis identifierades teman såsom finmotorik och koncentrationssvårigheter kopplade till frågeställningen ”Hur beskrivs pedagogernas erfarenheter kring läs- och skrivsvårigheter gällande elever med ADHD i praktisk undervisning?” Under frågan ”Hur framställs pedagogernas erfarenheter gällande strategier i undervisningen?” framkom teman som bildstöd, individanpassning och digitala hjälpmedel som viktiga verktyg. Slutligen framkom teman som helklass, motivation och tidsbrist i analysen av ”Hur skildrar pedagoger utmaningar kring läs- och skrivsvårigheter i relation till ADHD?”.

Återkommande teman kopplades till tidigare forskning, vilket stärker studiens trovärdighet och relevans. Resultatet inkluderar citat från intervjuerna för att ge en tydligare bild av pedagogernas upplevelser och resonemang. Vi har valt att strukturera vårt resultat med inspiration från en studie av Yurdakul et al. (2024), där vi först presenterar citat från vårt datamaterial för att sedan beskriva och dra slutsatser under dessa.

5.6 Etiska överväganden

Christoffersen och Johannessen (2015) förklarar att Vetenskapsrådet är en övergripande myndighet som formulerar och reglerar riktlinjer inom forskningsetik. De nämner även att en av de viktigaste skrifterna heter *God forskningssed*. Vetenskapsrådet (2024) förklarar att de fyra grundprinciperna för god forskningssed lyfts fram i skriften ”Den europeiska kodexen för forskningens integritet” (All European Academics [ALLEA] 2018). Dessa principer ska ge forskare vägledning i bland annat praktiska, etiska och intellektuella problem inom forskningen. God forskningssed innebär även att forskare ska följa de lagar som gäller i deras land. De fyra principerna är: *tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvar*.

Forskaren behöver säkerställa forskningens kvalitet, men även utveckla, genomföra, rapportera och förmedla den på ett rättvist och objektivt sätt. Det är också viktigt att visa respekt för bland annat kollegor, respondenter, samhället och miljön. Forskaren har ansvar under hela forskningsprocessen och även för eventuella konsekvenser. Utöver de forskningsetiska principerna finns även andra viktiga aspekter att beakta, såsom att respondenterna ska få tydlig information om forskningen och sitt deltagande. Denna information handlar främst om

personuppgifter, hur forskningen ska publiceras och nyttjas samt eventuella risker för respondenterna (Vetenskapsrådet 2024).

Som det nämns i avsnittet Genomförande av intervjun har vi valt att spela in intervjuerna med två olika applikationer. När arbetet med intervjuerna är klart raderas de från inspelningsapplikationerna, eftersom det inte längre är nödvändigt att ha kvar dem. Högskolan i Borås (2023) beskriver att studenter inte får spara personuppgifter längre än nödvändigt, vilket även är en grundläggande princip i dataskyddsförordningen. Respondenterna gav frivilligt sitt samtycke till att delta i studien och informerades tidigt om rätten att avbryta sitt deltagande under intervjun. Detta möjliggjorde en tydlig presentation av resultatet samtidigt som deras anonymitet beaktades. Insamlat material har förvarats med säkerhet och raderats efter avslutat arbete med studien.

Enligt EU:s dataskyddsförordning 4 art. 1 § ((EU) 2016/679) definieras personuppgifter som all information som direkt eller indirekt kan identifiera en person. Till personuppgifter räknas bland annat namn, ålder, arbete och utbildning. En central princip i EU:s dataskyddsförordning 5 art. 1c § ((EU) 2016/679) är uppgiftsminimering, vilket innebär att endast de personuppgifter som är nödvändiga för det specifika ändamålet får behandlas. När det inspelade materialet transkriberats och kodats är det viktigt att deltagarnas uppgifter skyddas genom pseudonymisering för att förhindra att materialet kan kopplas till enskilda individer. Vi har därför valt att använda följande benämningar: Lärare 1, Lärare 2, Lärare 3, Specialpedagog 1 och Speciallärare 1.

ADHD är en neuropsykiatrisk funktionsvariation som klassas inom kategorin hälsa. Trots att studien fokuserar på elever med ADHD samlas all data in från enbart erfarna lärare. För att skydda elevernas integritet lämnar läraren inte ut någon information som omfattas av skolans sekretess. Läraren namnger inga elever och därmed hanterar studien inga personuppgifter som kan direkt eller indirekt identifiera individen

6. RESULTAT

I detta avsnitt presenteras resultatet med avsikt att uppfylla studiens syfte och besvara våra frågeställningar. Studiens syfte är att undersöka pedagogers erfarenheter av läs- och

skrivsvårigheter kopplade till ADHD i de tidiga skolåren, med fokus på svenskämnet. Exekutiva funktioner, strategier och utmaningar är de teman som presenteras i resultatet nedan

6.1 Exekutiva funktioner

Följande frågeställning kopplades till temat exekutiva funktioner: Hur beskrivs pedagogernas erfarenheter kring läs- och skrivsvårigheter gällande elever med ADHD i praktisk undervisning? Intervjufrågan som ställdes och besvaras i avsnittet nedan är: Vilka erfarenheter har du kring att arbeta med läs- och skrivsvårigheter gällande ADHD i de tidiga skolåren?

6.1.1 Finmotorik

Respondenternas erfarenheter varierar beroende på deras yrkeserfarenhet. Det framkom att elever med ADHD har svårt med finmotoriken. Lärare 2 svarade följande:

Jag upplever att barn som har ADHD oftast har väldigt svårt för skrivandet. Dels att skriva för hand och skriva läsligt för hand skulle jag vilja påstå. Det har de många faktiskt väldigt svårt för. De har svårt med den här finmotoriken upplever jag. Inte alla men ofta. Och få ihop det. Alltså de har ju tankar vad de ska skriva men det händer någonting emellan liksom tankarna och det här att forma ner det på pappret. (Lärare 2)

I citatet ovan beskriver Lärare 2 sin upplevelse att elever med ADHD ofta har svårt med finmotoriken kring skrivandet. Det kan bli problematiskt när eleverna ska skriva för hand eftersom det brister när eleven ska överföra sina tankar till skrift.

Lärare 3 svarade:

Så ser jag till exempel att det här motoriska, att skriva bokstäver, det är jättesvårt. (...) Det skulle kunna vara att man inte är motoriskt färdig helt enkelt när man går i ettan. Du kanske inte har jobbat upp finmotoriken. Är det läs- och skrivsvårigheter då? (Lärare 3)

Lärare 3 berättar att det finns en viss problematik kring finmotoriken när bokstäver ska skrivas och ifrågasätter även hur läs- och skrivsvårigheter definieras.

6.1.2 Fokus/kunskapsbrist

Alla respondenter är eniga om att ADHD kopplad till läs- och skrivsvårigheter snarare beror på de exekutiva funktionerna, främst koncentrationsförmågan, än på kunskapsbrist. Ett exempel på detta är Specialpedagog 1, som svarade:

Många gånger så handlar ju problematiken eller utmaningarna för en elev med ADHD handlar ju många gånger om fokuseringen kring läs och skriv. Att läs och skrivsvårigheter grundar sig i att fokusering och koncentration kanske inte fungerar. Och att det under tidigare läsåren är där, alltså där brister, man säger inte brister egentligen, men där eleven missar läs och skrivinläring på grund av koncentration. (Specialpedagog 1)

Citatet ovan förklarar att elever med ADHD ofta missar delar av sin läs- och skrivutveckling på grund av svårigheter med fokus och koncentration. Vidare menar Specialpedagog 1 att elever med ADHD riskerar att missa viktiga moment i läs- och skrivinläringen under de tidiga skolåren eftersom deras uppmärksamhet och koncentration inte alltid räcker till för att ta in och bearbeta information effektivt. Detta understryker vikten av individuellt stöd som tar hänsyn till koncentrationssvårigheter.

Lärare 1 uttryckte sig så här:

Det är brist på fokus. (...) så just eleven med ADHD, hen var aldrig inne i klassrummet. Hen hade jättesvårt att sitta still. Och då har det ju blivit att kunskapsmässigt, inte lärt sig att hålla sig i klassrummet, ligger väldigt långt bak redan då och får kämpa mycket kring det. Och då har man ju fått sitta ner, man får ju börja om med de eleverna ibland. Ja. Ta från grunden och fokuset och allting, men det största är ju fokuset och att de inte kan sitta still. (Lärare 1)

Lärare 1 beskriver en elev med ADHD vars svårigheter att sitta still och stanna i klassrummet leder till kunskapsluckor, då eleven missar mycket undervisning. Det krävs därför individuellt anpassat arbete från grunden för att säkerställa att eleven tillgodogör sig grundläggande kunskaper.

Speciallärare 1 förklarar "Det jag ser idag när jag jobbar som speciallärare är ju att det kan vara svårt om du har, som du ofta har med ADHD då, uppmärksamhetsproblematik, svårigheter med att styra sitt fokus" (Speciallärare 1). I citatet beskriver Speciallärare 1 hur svårigheter med uppmärksamhet och fokus hos elever med ADHD direkt påverkar deras förmåga att följa med i undervisningen.

6.1.3 Besläktade neuropsykiatriska funktionsvariationer

Speciallärare 1 fortsätter sedan med att säga:

Sen finns det ju ofta en koppling mellan, alltså har du svårigheter som ingår då i ADHD, i NPF så finns det ju andra närliggande svårigheter som till exempel dyslexi. Så det är ju inte ovanligt att man har kombinationen eller att man har drag av det ena eller det andra. Så oftast när man möter barnen när de kommer så kan det ju vara svårt att veta vad som är vad. Utan man ser bara att du har svårt att ta till dig det som görs på gruppnivå. (Speciallärare 1)

Speciallärare 1 menar att läs- och skrivsvårigheter hos elever med ADHD ofta är kopplade till andra neuropsykiatriska funktionsvariationer, vilket gör orsaken svår att fastställa. Eleven har svårt att tillgodogöra sig kunskap i grupp och därför krävs en individanpassad undervisning utifrån elevens förutsättningar.

6.1.4 Sammanfattning

Det framkom att elever med ADHD ofta har svårigheter med finmotoriken, vilket påverkar deras förmåga att skriva för hand. De kan ha många tankar men har svårt att omsätta dem i skrift. Vidare menar respondenterna att svårigheterna inte beror på ren kunskapsbrist, utan i bristande exekutiva funktioner såsom koncentrationsförmåga och fokus. Elever med ADHD kan ha svårt att fokusera, vilket gör att de missar viktiga moment i undervisningen och riskerar att utveckla en kunskapsbrist. Pedagogerna betonar vikten av individuellt stöd för att kompensera för dessa utmaningar.

Speciallärare 1 avslutar med att påpeka kopplingen mellan ADHD och andra neuropsykiatriska funktionsvariationer, som dyslexi. Denna överlappning kan göra det svårt att fastställa en exakt orsak till en elevs problem, vilket understryker vikten av att anpassa undervisningen efter individens unika behov och förutsättningar.

6.2 Strategier

Frågeställningen som kopplas till strategier är följande: Hur framställs pedagogernas erfarenheter gällande strategier i undervisningen? Intervjufrågan som ställdes till respondenterna och som besvaras i detta avsnitt är: Hur arbetar du med elever som har läs- och skrivsvårigheter kopplat till ADHD?

6.2.1 Bildstöd

I skolan används bildstöd i arbetet med elever med ADHD. Respondenterna beskriver på olika sätt hur de använder bildstöd i undervisningen. Exempelvis svarade Lärare 1 så här:

(..) bildstöd, Alltså mycket också för att hjälpa dem på traven. Och även kanske ja men måla upp det eller de får måla om de har svårt att diskutera men vad kom du ihåg i stället för att skriva ner det. (Lärare 1)

I citatet ovan beskriver Lärare 1 att bildstöd kan underlätta för eleverna att förstå och förmedla innehåll om de har svårt att skriva. Det tyder på att undervisningen bör anpassas efter elevernas individuella behov.

Lärare 3 beskriver bildstöd genom att säga "Det är jättebra att stötta upp de muntliga som sägs med hjälp av bildstöd, vilket jag använder väldigt ofta" (Lärare 3). Lärare 3 förklarar i citatet att hen ofta använder bildstöd som ett bra komplement för att stödja elever med läs- och skrivsvårigheter. Detta bekräftar, som tidigare nämnts, att bildstöd kan vara värdefullt för elever som har svårt att ta till sig kunskap via text.

6.2.2 Individanpassning

Respondenterna är eniga om att undervisningen bör anpassas utifrån elevers egna behov. Individanpassningen beskrivs dock på olika sätt, och även arbetssättet varierar. Lärare 2 svarade så här:

Man får ju liksom bara backa tillbaka och läsa högt. Vad har du skrivit? Var det de du menade? Nähä, menar du det här? Ja, men då får vi nog ändra lite så att det blir det eleven menar. Alltså man förtydligar, det hjälper dem att se vad det är de faktiskt har skrivit. Och vad då, om det fattas ett ord eller om det liksom är ordföljden som är problemet. För de har lite för bråttom. Då hör de ju det när de själva läser sin text. Oj, det blev ju, det var inte så. Och så får de liksom repetera till så att det blir så som de har tänkt sig från början. Jag jobbar mycket med att man bearbetar sin text helt enkelt när man skriver. (Lärare 2)

Lärare 2 lyfter att man behöver arbeta vidare med texten tillsammans med eleven, där läraren ger återkoppling och ställer frågor om texten. Detta ger eleverna möjlighet att höra sin egen text och därmed upptäcka eventuella misstag. Elever med ADHD kan behöva extra tid och stöd för att strukturera sina tankar i skrift och gynnas av en interaktiv skrivprocess. Vikten av att

eleverna får reflektera över sina texter och successivt förbättra sin skrivförmåga tydliggörs också. Om eleven känner att hen lyckas bra med en text, kan detta leda till ökad självkänsla.

Exempelvis svarade Lärare 1 så här:

Det är ju beroende på elev och elev liksom. Men man får ju liksom kolla lite var de ligger, inte kanske göra för mycket uppgifter för dem, utan ta det de orkar göra. Ta pauser. Det är väldigt viktigt för dem liksom att de inte behöver, oj, nu ska vi sitta och läsa en hel text, även korta ner texterna. Sammanfatta och diskutera med dem också efter att man läst eller om man har läst tillsammans. (Lärare 1)

Lärare 1 förklarar att grunden för en framgångsrik anpassning är att känna till elevens kunskapsnivå. Målet är att skapa en hållbar lärandesituation, vilket enligt hen uppnås genom exempelvis frekventa pauser, lärarstöd och anpassat material.

Speciallärare 1 uttrycker sin upplevelse av individanpassning: “Man får ha det strategiskt på var man sitter och hur och vilket material man använder. Men väldigt mycket individanpassat” (Speciallärare 1). Citatet illustrerar att läraren vid individanpassning gör strategiska val gällande elevens placering och det material som används. Det framkommer att eleven kan få bättre arbetsro om hen får sitta i ett grupprum och jobba utan störningsmoment med individanpassat material.

Lärare 3 beskrev individanpassning så här:

Det kan vara till exempel att du är lite sekreterare ibland. Att man får hjälpa till. Man tar lite varannan kanske. Både när det gäller läsning och skrivning. Inte bara skrivning. Vad ska vi säga mer? Det kan vara att man har lite mindre. Alltså kraven är inte riktigt lika höga. Men kanske inte alltid att personen i fråga märker av att det är någon skillnad. Att du har samma uppgift till alla fast olika mycket krav helt enkelt. (Lärare 3)

Lärare 3 framhäver vikten av att individanpassa undervisningen så att både det personliga stödet och läromedlen anpassas efter varje elevs unika behov. Hen menar att det kan handla om att stötta en elev genom skrivprocessen för att upprätthålla energi och motivation. Vidare är det viktigt att anpassa svårighetsgraden på materialet så att det blir lagom utmanande för varje individ.

6.2.3 Hjälpmedel

Elever med ADHD kan få stöd av olika typer av hjälpmedel, både digitala och andra hjälpmedel.

Lärare 1 lyfter digitala hjälpmedel:

Även kanske inläsnings program, alltså har jag testat när jag haft typ en trea med de eleverna. Att då inläsningsprogrammet då att eleverna kan börja berätta för datorn liksom typ en saga liksom och så skriver datorn åt dem för att ändå se att de har kunskap kring hur en saga är uppbyggd. (Lärare 1)

Lärare 1 förklarar att olika inläsningsprogram, såsom tal-till-text och text-till-tal, kan användas som ett hjälpmedel. Vid användning av dessa program kan eleven i stället fokusera på att tillägna sig kunskap om exempelvis sagans uppbyggnad i stället för att fokusera på skrivandet. En elev med ADHD kan ha svårt att använda två förmågor samtidigt och då kan digitala hjälpmedel avlasta eleven från skrivandet.

Lärare 3 lyfter att "Man kanske har tillgång till lite andra hjälpmedel som hörselkåpor, som grupprum, för att det ska bli så bra som möjligt för den personen" (Lärare 3). Lärare 3 beskriver hur hjälpmedel som hörselkåpor och grupprum kan skapa en lugn miljö för eleven. En sådan miljö kan hjälpa eleven att fokusera bättre på sitt arbete genom att minimera intryck."

6.2.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis använder respondenterna olika strategier för att stödja elever med läs- och skrivsvårigheter kopplade till ADHD. Lärare 1 och Lärare 3 betonar vikten av bildstöd eftersom det kan underlätta informationsinhämtning. De elever som har svårigheter med att uttrycka sig skriftligt kan få möjligheten att uttrycka sig genom att rita en bild.

Individanpassning är en annan viktig strategi, där undervisningen anpassas efter elevernas behov och förutsättningar. Lärare 2 beskriver hur hen arbetar tillsammans med eleverna och ställer frågor för att hjälpa dem upptäcka eventuella fel i sina texter. Lärare 1 förklarar vikten av att anpassa uppgifternas omfattning, till exempel genom att korta ner texten och ge eleverna möjlighet att ta pauser. Speciallärare 1 och Lärare 3 lyfter även fram betydelsen av att strategiskt anpassa material och arbetskrav för att skapa bästa möjliga förutsättningar för eleverna.

Utöver detta används olika hjälpmedel för att stötta elevernas kunskapsinhämtning. Lärare 1 nämner inläsningsprogram där elever kan tala in en berättelse som datorn sedan skriver, vilket

kan underlätta textstruktureringen. Lärare 3 lyfter fram hjälpmedel såsom hörselkåpor och grupprum för att skapa en lugnare arbetsmiljö där eleverna lättare kan fokusera. Respondenternas svar visar att en kombination av bildstöd, individanpassade undervisningsmetoder och digitala verktyg kan användas för att underlätta läs- och skrivutvecklingen hos elever med ADHD.

6.3 Utmaningar

Temat Utmaningar kopplas till följande övergripande frågeställning: ”Hur skildrar pedagoger utmaningar kring läs- och skrivsvårigheter i relation till ADHD?” Under detta tema finns två underteman som baseras på specifika intervjufrågor. Temana Helklass och Motivation utgår från frågan: ”Finns det specifika situationer som du tycker är utmanande när det gäller läs- och skrivsvårigheter kopplade till ADHD?” Temat Tidsbrist utgår från frågan: ”Hur håller du dig uppdaterad gällande läsning och skrivning just för elever med ADHD?”

6.3.1 Helklass

Flera lärare beskriver utmaningar i helklassituationer. Lärare 1 uttryckte sig om helklassituationer:

Det är helklassituationer. Alltså det är så mycket, alltså det är väldigt svårt när man är själv lärare, alltså det är väldigt väldigt svårt att kunna ha fokus på den eleven när den behöver det. Den kan inte sitta still. Den behöver mycket stöttning. Och då blir ju när det är helklassituationer så är det väldigt utmaning. Det är så mycket annat som händer också runt i klassrummet med andra klasskamrater. (Lärare 1)

I citatet ovan beskrivs utmaningar som kan uppstå i en helklassituation när en elev med ADHD behöver mycket stöd och uppmärksamhet. Lärare 1 uttrycker en frustration över att inte ha tillräckligt med resurser för att möta hela klassens behov, särskilt när vissa elever kräver extra stöd. Elever med ADHD har ofta svårt att sitta still och behålla fokus, vilket kan försvåra lärarens möjligheter att ge den individuella hjälp som behövs utan att påverka övriga klassen. Klassrumsmiljön och övriga elevers behov kan försvåra möjligheten att skapa en anpassad undervisning för enskilda elever. Begränsade resurser och behovet att hantera många elever samtidigt kan medföra att elever med ADHD inte tilldelas det stöd de är i behov av.

Lärare 3 svarade: “Helklass, det går inte. Men man kan ju heller inte exkludera hela tiden. Men hitta den balansgången där emellan. För det ska ju finnas ett sammanhang tillsammans i gruppen” (Lärare 3). Citatet från Lärare 3 belyser den svåra balansgången att inkludera elever med ADHD i helklassundervisning och samtidigt möta deras individuella behov. Läraren uttrycker att helklassundervisning ofta inte fungerar för dessa elever, men att en exkludering inte är en lösning utan att det handlar om att hitta en balans. Det framgår att elever med ADHD riskerar att gå miste om undervisning om de inte får rätt stöd, samtidigt som det är viktigt att de får vara en del av gruppen och den sociala gemenskapen i klassen.

6.3.2 Motivation

Motivation är en avgörande faktor för elever med ADHD, vilket innebär att undervisningen kontinuerligt behöver utformas för att väcka och upprätthålla elevernas intresse för fortsatt kunskapsinhämtning. Exempelvis uttrycker Speciallärare 1 att “De behöver motivation för att jobba. Tycker de inte att läsning är roligt så är de inte motiverade till det. Det gäller att hitta en väg in så att de blir motiverade. Den vägen kan vara olika lång” (Speciallärare 1). För att elever med ADHD ska engagera sig i skolarbetet, i synnerhet läsningen, är motivation och intresse helt avgörande. Om de inte finner läsningen intressant saknar de drivkraften att utveckla sin läsförmåga, vilket understryker vikten av att hitta individuella och anpassade sätt att väcka deras intresse.

Lärare 2 beskrev motivationen hos eleverna med ADHD:

Det är ju väldigt svårt att motivera. Att fokusera på det de ska göra också och hålla dem kvar i arbetet. Man vill ju helst dela sig på mitten många gånger. Men man känner sig ganska svårt att hinna med alla. Så kan man tänka. (Lärare 2)

I citatet ovan beskriver Lärare 2 att det är en utmaning att motivera eleverna och att upprätthålla deras motivation. Brist på tid försvårar möjligheten att ge alla elever det stöd de behöver. Detta tyder på att behovet av stödresurser eller anpassad undervisning kan vara aktuellt för att säkerställa att alla elever får den hjälp de behöver för att lyckas

Lärare 3 svarade:

Motivationen är ju också en jätteviktig morot när du har ADHD. Du måste ha motivation för att vilja träna på att skriva eller läsa. Och den måste du ju hela tiden som lärare jaga. Var hittar jag motivationen nu? För det kan ju ändra sig jättefort. (Lärare 3)

I citatet ovan beskriver Lärare 3 hur viktig motivationen är för elever med ADHD i deras fortsatta utveckling inom läsning och skrivning. Vidare förklaras motivationen som en "morot", något som måste vara närvarande för att eleverna ska vilja engagera sig i sitt lärande. Motivationen hos dessa elever kan vara svår att upprätthålla, vilket ställer krav på att läraren ständigt är uppmärksam och aktivt söker nya sätt att väcka och bibehålla den.

6.3.3 Tidsbrist

Intervjufrågan som ställdes till respondenterna och som besvarades i avsnittet Tidsbrist är: Hur håller du dig uppdaterad gällande läsning och skrivning just för elever med ADHD? Det är avgörande för pedagoger att hålla sig uppdaterade om relevant forskning, då läraryrket vilar på en vetenskaplig grund. Trots detta upplever många pedagoger att de saknar den tid som krävs. Lärare 1 kommenterade detta på följande sätt:

Alltså egentligen inte jättemycket utan vi har ju, på skolan har vi ibland haft våra konferenstider när vi sitter i arbetslaget och går vi in i vissa specifika delar. (...)Men själv läser jag inte på så mycket faktiskt. Alltså det är ju det att tiden inte räcker till ibland. (Lärare 1)

I citatet ovan klargör Lärare 1 att det saknas tid för inläsning av ny forskning och att det endast sker om det finns konferenstid för gemensam fördjupning inom skolan.

Lärare 3 beskriver:

Du vet ju också hur mycket tid man har till extra grejer. Det har man inte. (...) Det här med lågaffektivt bemötande har man ju läst på sig om för att det är mest effektivt när det gäller barn med ADHD framför allt. (...) Om du i stället är öppen och tar in, låt säga till exempel SKUA och det här med kooperativt lärande som kan vara en del av SKUA. Om du tar in det och börjar använda det då är det någonting som gynnar alla elever. Även de personerna inom det här området. (Lärare 3)

Lärare 3 bekräftar att tidsbrist är ett hinder för att hålla sig uppdaterad om forskning, men förklarar att hen har läst på om ett visst bemötande som kan tillämpas på elever med ADHD. Läraren menar även att ett öppet sinne för nya arbetssätt kan leda till att hitta metoder som gynnar fler elever.

Specialpedagog 1 svarade:

Ja, kontinuerligt skulle jag säga. Det ingår i vårt uppdrag. (...) Alltså tid är bristvara. Så är det ju. Sen tror jag många gånger att, om man säger, när man då har läst så många olika som jag har gjort, så blir det också ett intresse. Man är inte ledig även om det är kväll, för jag gör det av intresse. (Specialpedagog 1)

I citatet ovan uttrycker Specialpedagog 1 att det visserligen finns avsatt tid för detta inom uppdraget, men att tid i praktiken är en bristvara. Hen berättar att läsning av ny forskning främst sker på fritiden, dels på grund av ett personligt intresse, dels för att det saknas utrymme för det under arbetstid.

6.3.4 Sammanfattning

Sammanfattningsvis upplever pedagogerna flera utmaningar i arbetet med elever som har läs- och skrivsvårigheter kopplade till ADHD. En svårighet är undervisning i helklass, där lärarna beskriver svårigheten att ge individuellt stöd när många andra elever också behöver uppmärksamhet. Elever med ADHD kan ha svårt att sitta still och behålla fokus, vilket kan leda till att de riskerar att hamna utanför undervisningen. Det är samtidigt en utmaning att tillgodose elevens individuella behov utan att hen hamnar utanför den sociala gemenskapen i klassen.

En annan utmaning är att hantera elevernas motivation, eftersom de med ADHD ofta behöver en tydlig drivkraft och lätt tappar fokus om en uppgift inte upplevs som intressant. Detta ställer höga krav på läraren att kontinuerligt utveckla nya, engagerande strategier inom en redan pressad arbetssituation. För att lyckas krävs en balansgång mellan fasta strukturer och individuell flexibilitet, så att elevernas behov kan mötas samtidigt som de inkluderas i klassgemenskapen.

Lärarna upplever en tydlig tidsbrist när det gäller att ta del av ny forskning. Lärare 1 nämner att egen läsning är begränsad och endast sker vid särskilda konferenstillfällen på skolan. Lärare 3 bekräftar att tiden inte räcker till och lyfter fram att lågaffektivt bemötande för elever med ADHD kan vara effektivt. Hen betonar även vikten av att vara öppen för nya arbetssätt som kan gynna fler elever, inklusive elever med ADHD. Specialpedagog 1 anser att inläsning av forskning är en del av hens uppdrag, men påpekar att tid är en bristvara eftersom hen läser forskning på fritiden av personligt intresse.

7. DISKUSSION

I detta avsnitt presenteras resultatdiskussionen utifrån lärarnas erfarenheter kring elever med ADHD kopplat till läs- och skrivsvårigheter med utgångspunkt i studiens syfte, frågeställningar och problemområde. Vidare presenteras metoddiskussionen och arbetets relevans för läraryrket.

7.1 Resultatdiskussion

Syftet med denna studie är att undersöka lärares erfarenheter för att belysa läs- och skrivsvårigheter kopplade till ADHD i de tidiga skolåren, med fokus på svenskämnet. I avsnittet analyseras, problematiseras och diskuteras fenomenet utifrån vår insamlade data samt tidigare forskning. Detta gör vi med hjälp av fenomenologins utgångspunkt genom att lyfta fram lärarnas erfarenheter och upplevelser av fenomenet (Kvale & Brinkmann 2021).

Resultatet visar att respondenterna upplever att elever med ADHD ofta har finmotoriska svårigheter, vilket i sin tur påverkar skrivförmågan. Exempelvis nämns utmaningar kring hur eleverna håller i pennan och svårigheter att omvandla sina tankar till skrift. I enlighet med detta beskriver Katsarou et al. (2024) att skriftspråket kan vara ett hinder för elevers uttryck då det inte är lika lättillgängligt som det talade. Pedagogerna betonar att dessa svårigheter kräver både förståelse och flexibilitet i undervisningen. Pedagogerna upplever att digitala verktyg, såsom tal-till-text och text-till-tal-program, kan vara till hjälp för att stödja elever med ADHD i deras läs- och skrivutveckling. Det kan bidra till att eleven kan lägga sin energi och sitt fokus på att lära sig hur en viss texttyp struktureras, i stället för att all energi går åt själva skrivandet, vilket även styrks av Fälth och Selenius (2024) samt Nilsen (2011).

Digitala verktyg kan bidra till att utveckla läs- och skrivförmågan, men det medför samtidigt utmaningar. Lärare behöver reflektera över sina didaktiska val, syftet med användningen av digitala verktyg och vara medvetna om målet med det specifika lärtillfället. Sandberg, Hellblom-Thibblin och Garpelin (2015) samt Tjernberg (2013) tydliggör vikten av detta för elevers fortsatta kunskapsinhämtning. De behöver även kunna fatta välgrundade beslut och hålla sig uppdaterade om aktuell och relevant forskning, då detta främjar en kontinuerlig professionell utveckling. Det handlar inte enbart om att stärka den egna kunskapen, utan också om att öka medvetenheten om vilka undervisningsstrategier som bäst gynnar de elever man undervisar. Pedagogerna upplever dock ofta en tidsbrist när det gäller att ta del av aktuell forskning i det dagliga arbetet, vilket upplevs som ett hinder trots att läraryrket vilar på vetenskaplig grund. Alatalo (2011) förklarar att forskningen inte når ut till lärarna och att de

inte längre sätter sig in i ny forskning, vilket överensstämmer med pedagogernas subjektiva upplevelse av fenomenet

Respondenterna framhöll upprepade gånger att elever med ADHD ofta har svårt att koncentrera sig. Katsarou et al. (2024) förklarar att dessa koncentrationssvårigheter kan påverka språkutvecklingen. Lärare behöver vara medvetna om att elever med ADHD kan ha koncentrationssvårigheter och att detta påverkar deras språkutveckling, något som kan vara avgörande för deras fortsatta kunskapsutveckling. Katsarou et al. (2024) förklarar att frekventa pauser ger eleverna möjlighet att bibehålla koncentrationen och produktiviteten.

Pedagogerna upplever helklassituationer som utmanande då de känner att de inte kan ge eleverna tillräckligt med stöd. Elever med ADHD kan ha särskilt svårt att behålla koncentrationen i klassrummet, vilket kan påverka deras kunskapsinhämtning. Om en resurs däremot funnits i klassrummet, hade eleven med ADHD fått den typ av hjälp hen behöver. I dagsläget är det dock endast läraren som finns tillgänglig för att ge stöd i klassrummet. Nilvius och Svensson (2022) beskriver att lärare ofta saknar förmåga att välja lämpliga strategier för elever med läs- och skrivsvårigheter. Vårt resultat tyder dock på att det inte nödvändigtvis handlar om bristande lärarkompetens, utan snarare om begränsade organisatoriska förutsättningar inom skolan för att möjliggöra rätt stöd. Denna upplevelse bekräftas av Alatalo (2011) som förklarar att vissa lärare känner att de inte räcker till för elever i behov av extra stöd, vilket kan påverka både lärarens känsla inför helklassituationer och elevens fortsatta lärande. Tjernberg (2013) beskriver att skolor som har mer personal och resurser är framgångsrika inom läsning och skrivning, eftersom elever får möjlighet till både rätt stöd och rätt stöttning.

Respondenterna upplever att det finns flera strategier för att anpassa undervisningen för elever med läs- och skrivsvårigheter som är kopplade till ADHD. Bildstöd namngavs som en bra strategi för att underlätta informationsinhämtning från skriven text. Det framkom även att bildstöd används i lärandesyfte, där elever som har svårt att uttrycka sig skriftligt kan förmedla sitt budskap genom att rita. Denna strategi är dock inte hållbar i längden, eftersom eleverna riskerar att missa grundläggande färdigheter. Bildstöd kan i sådana fall fungera som ett kompletterande verktyg. Andra anpassningar inkluderar anpassat material, kortare undervisningstillfällen och att elever får bearbeta information i egen takt med hjälp av lärarstöd, vilket kan stödja både lärande och motivation. Elever med ADHD har ofta svårt att finna motivationen, enligt Katsarou et al. (2024). Om eleverna får arbeta med saker de finner

intressanta kan man hjälpa dem att hitta motivationen, exempelvis genom att låta dem läsa böcker inom ett område som de har ett stort intresse för.

Respondenternas beskrivningar av undervisningen överensstämmer med studiens fenomenologiska ansats, eftersom syftet har varit att belysa pedagogernas subjektiva upplevelser. Genom deras upplevelser har vi fått en fördjupad förståelse för hur arbetet med elever som har ADHD och läs- och skrivsvårigheter kan se ut i praktiken. Studien har även synliggjort vilka faktorer som påverkar förutsättningarna för en inkluderande och stödjande lärmiljö.

Det framkommer att en effektiv undervisning för elever med ADHD i relation till läs- och skrivsvårigheter inte enbart handlar om tillgången till resurser och strategier. Det handlar också om lärarens förmåga att omsätta sin pedagogiska kunskap i praktiken, arbeta med relevanta anpassningar och ta eget initiativ till att hålla sig uppdaterad inom aktuell forskning. Om läraren utvecklar detta kan hen få en större förståelse för att möta dessa elevers specifika behov och främja deras språkliga och personliga utveckling. En kombination av organisatoriskt stöd, såsom kompetensutveckling för lärare, krävs för att stärka undervisningen och skapa en mer inkluderande lärmiljö.

Tydliga strukturer i verksamheten kan bidra till att bemöta de hinder som för närvarande begränsar lärares möjligheter att tillämpa forskningsbaserade metoder. På så sätt möjliggörs anpassad undervisning där elever med ADHD ges rätt förutsättningar för lärande. Utvecklingen hos elever med läs- och skrivsvårigheter tillgodoses genom ökad motivation, självkänsla och kritiskt tänkande. Skolan kan därmed bidra till att stärka likvärdigheten och att elever med ADHD får en mer framgångsrik skolgång

7.2 Metoddiskussion

Som tidigare nämnts, valdes semistrukturerade intervjuer för att inhämta empiriskt material. Denna kvalitativa metod med ett fåtal respondenter gav oss en djupare och bredare förståelse för det undersökta området. Den förbestämda intervjuguiden bidrog till djupgående intervjuer och möjliggjorde följdfrågor. Respondenterna informerades i god tid om det aktuella undersökningsområdet. De fick även skriftlig information om tid, plats och medgivande i form av blanketter, vilket bidrog till en ökad känsla av trygghet. En av studiens styrkor var den noggranna transkriberingen, som trots att den var tidskrävande resulterade i ett tydligt och

användbart analysunderlag. Vi samlade in empiriskt material från pedagoger med olika yrkesroller och geografisk placering för att få en djupare och mer nyanserad förståelse för det undersökta fenomenet. Denna breddning av perspektiv var avgörande för att fördjupa vår insikt.

Användningen av en fenomenologisk teori har möjliggjort en djupgående undersökning av pedagogers subjektiva upplevelser och erfarenheter av arbetet med elever med ADHD. Styrkan med denna metod är att den möjliggör en nyanserad beskrivning av fenomenet. En svaghet är dock att resultatet baseras på ett begränsat antal deltagare.

Hade studien genomförts kvantitativt, till exempel via en enkätundersökning hade vi kunnat nå fler pedagoger. Resultaten hade då kunnat ge en bredare inblick i pedagogers subjektiva upplevelser kring arbete med läs- och skrivsvårigheter hos elever med ADHD. En enkätundersökning hade dock medfört en svårighet att undersöka fenomenet ur ett djupare perspektiv. Vi anser att man går miste om det djupare perspektivet genom att enbart använda fasta svarsalternativ eller vid enskilda beskrivningar

7.3 Relevans för läraryrket

Läraryrket räknas som en profession som vilar på styrdokument, beprövad erfarenhet och vetenskaplig grund. Intervjuerna visade dock att pedagogerna upplever en tidsbrist som försvårar möjligheten att ta del av aktuell forskning.

Denna studie är relevant för läraryrket eftersom ADHD är vanligt förekommande och ofta är förknippat med läs- och skrivsvårigheter. Studien ger även insikt i pedagogers erfarenheter och hur stödet till dessa elever kan utformas. Lärare möter många praktiska utmaningar i detta arbete, vilket gör att studiens resultat kan bidra med värdefull kunskap för att utveckla undervisningen. Diagnosen ADHD behöver inte innebära en kunskapsbrist utan kan bero på koncentrationssvårigheter. Detta ger både erfarna och nyutexaminerade lärare en djupare insikt i de utmaningar som kan uppstå i praktiken.

Med denna studie hoppas vi kunna öka lärares kunskap och medvetenhet om läs- och skrivsvårigheter i relation till ADHD. Studien visar att bristande exekutiva funktioner hos elever med ADHD påverkar deras läs- och skrivförmåga, vilket gör det svårt att fokusera och ta till sig kunskap. För att kunna möta elevers behov på ett lämpligt sätt är det av stor vikt att lärare förstår att läs- och skrivsvårigheter hos elever med ADHD inte primärt beror på generella

svårigheter, utan snarare på nedsättningar i exekutiva funktioner. Eleven behöver därmed inte ha en grundläggande läs- och skrivsvårighet, men en svårighet kan uppstå om undervisningen inte är korrekt anpassad. Om pedagoger har förståelse för orsakerna till läs- och skrivsvårigheter hos elever med ADHD kan de välja rätt strategier och anpassa undervisningen efter elevens behov.

Om lärare inte är medvetna om hur exekutiva funktioner kan hindra inläring, finns risken att eleven får svårt att följa med i undervisningen. Det är avgörande att förstå sambandet mellan ADHD och läs- och skrivsvårigheter för att kunna bemöta elevernas behov på ett sätt som främjar deras kunskapsinhämtning.

Skolverket (2022, s. 5) beskriver att undervisningen “Ska främja alla elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära”. Det är av stor vikt att lärare kan anpassa undervisningen för elever med ADHD, särskilt när det gäller läs- och skrivsvårigheter. Alla val en lärare gör påverkar elevernas utveckling, vilket gör det viktigt att noggrant reflektera över hur man bemöter elever, oavsett funktionsvariation.

8. SLUTSATS

Studien visar på att det finns olika sätt att bemöta elever med ADHD och läs- och skrivsvårigheter i de tidiga skolåren. Respondenterna har mestadels varit eniga om hur de agerar i skolsituationer med elever med ADHD. Lärare behöver kunna individanpassa undervisningen så att eleverna kan finna och upprätthålla motivationen för fortsatt kunskapsutveckling. Samtidigt innebär det en utmaning att ständigt väcka och behålla denna motivation.

En viktig insikt som genomsyrat vårt arbete är att det sällan är själva diagnosen som leder till brister i läs- och skrivutvecklingen, utan snarare på nedsättningar i de exekutiva funktionerna. Analysen tyder på att koncentrationsförmågan påverkas, vilket lärare behöver beakta, exempelvis genom att tillåta pauser. Analysen indikerar även att samspelet mellan tanke och text påverkas. Analysen visar att respondenterna upplever en tidsbrist i läraryrket, vilket hindrar dem från att fördjupa sig i aktuell forskning. Trots att yrket vilar på en vetenskaplig grund, gör denna tidsbrist det svårt att ta del av forskningsresultat. Att ha kunskap om forskning är dock avgörande för att få en djup och bred förståelse, exempelvis gällande elever med ADHD.

Vi anser att vår studie har bidragit med ny kunskap om pedagogers perspektiv på läs- och skrivsvårigheter hos elever med ADHD. Genom arbetet har vi dock upptäckt ett behov av

forskning om hur ADHD kopplat till läs- och skrivsvårigheter påverkar elever senare i skolorn.
Vårt förslag till ny forskning är därför en longitudinell studie om elever med ADHD och deras
läs- och skrivutveckling.

REFERENSER

1177. (2022). *ADHD*. <https://www.1177.se/Vastra-Gotaland/sjukdomar--besvar/hjarna-och-nerver/neuropsykiatriska-funktionsnedsattningar/adhd/>

ALLEA. (2023). Den europeiska kodexen för forskningens integritet, reviderad utgåva (svenska). Berlin. DOI 10.26356/ECOC-Swedish

Alatalo, T. (2011). *Skicklig läs- och skrivundervisning i åk 1–3: om lärares möjligheter och hinder*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet, 2011.

Barkley, R. A., & Benton, C. M. (2013). *Ta kommandot över din ADHD: strategier för ett gott liv*. Natur & Kultur.

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Bäckström, P. (2024). "Svaga elever måste få extra undervisning i liten grupp" *Dagens Nyheter*, 20 december. <https://www.dn.se/debatt/svaga-elever-maste-fa-extra-undervisning-i-liten-grupp/>

Eriksson Barajas, K. Forsberg, C. & Wengström, Y. (2013). *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap: Vägledning vid examensarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur & Kultur Akademisk.

Christoffersen, L., & Johannessen, A. (2015). *Forskningsmetoder för lärarstudenter*. Lund: Studentlitteratur.

Daniel, J., Clucas, L., & Wang, H.-H. (2024). Identifying students with dyslexia: exploration of current assessment methods. *Annals of Dyslexia*. <https://doi.org/10.1007/s11881-024-00313-y>

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). EUT L 119, 4.5.2016, s. 1–88.

Forsling, K. (2019). Designs for Learning: Focus on Special Needs; Designs for Digitalised Literacy Education in a Swedish Lower Primary School. *Designs for Learning*, 11(1), 108-. <https://doi.org/10.16993/dfl.106>

Fälth, L., & Selenius, H. (2024). Primary school teachers' use and perception of digital technology in early reading and writing education in inclusive settings. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, ahead-of-print(ahead-of-print), 1–10. <https://doi.org/10.1080/17483107.2022.2125089>

Högskolan i Borås. (2023). *Vanliga frågor och svar*. <https://www.hb.se/anstalld/stod-och-service/informationshantering/behandling-av-personuppgifter-gdpr/vanliga-fragor/> [Hämtad 2025-03-04]

Katsarou, D.V., Efthymiou, E., Kougioumtzis, G.A., Sofologi, M. & Theodoratou, M. (2024). "Identifying Language Development in Children with ADHD: Differential Challenges, Interventions, and Collaborative Strategies", *Children*, vol. 11, no. 7, pp. 841.

Kvale, S & Brinkmann, S. (2021). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Malmö: MTM.

Martinussen, R., Tannock, R., & Chaban, P. (2011). Teachers' Reported Use of Instructional and Behavior Management Practices for Students with Behavior Problems: Relationship to Role and Level of Training in ADHD. *Child & Youth Care Forum*, 40(3), 193–210. <https://doi.org/10.1007/s10566-010-9130-6>

Mayes, S.D., Calhoun, S.L. & Crowell, E.W. (2000). "Learning disabilities and ADHD: Overlapping spectrum disorders", *Journal of learning disabilities*, vol. 33, no. 5, pp. 417-24.

Nielsen, C. (2011). The Most Important Thing: Students with Reading and Writing Difficulties Talk About their Experiences of Teachers' Treatment and Guidance. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 55(5), 551–565. <https://doi.org/10.1080/00313831.2011.555921>

Nilvius, C., & Svensson, I. (2022). Efficacy evaluation of a full-scale response to intervention program for enhancing student reading abilities in a Swedish school context. *Reading & Writing*, 35(5), 1239–1264. <https://doi.org/10.1007/s11145-021-10237-3>

Patel, R., & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur.

Ritchey, K. D., & Coker Jr, D. L. (2014). Identifying Writing Difficulties in First Grade: An Investigation of Writing and Reading Measures. *Learning Disabilities Research and Practice*, 29(2), 54–65. <https://doi.org/10.1111/ldrp.12030>

Sandberg, G., Hellblom-Thibblin, T., & Garpelin, A. (2015). Teacher's perspective on how to promote children's learning in reading and writing. *European Journal of Special Needs Education*, 30(4), 505–517. <https://doi.org/10.1080/08856257.2015.1046738>

Sandberg, G. & Norling, M. (2020). "Teachers' Perspectives on Promoting Reading and Writing for Pupils with Various Linguistic Backgrounds in Grade 1 of Primary School". *Scandinavian Journal of Educational Research*, vol. 64, no. 2, pp. 300-312. <https://doi.org/10.1080/00313831.2018.1554600>

Skolverket. (2020). *Tidiga insatser viktiga mot läs- och skrivsvårigheter*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/artiklar-om-forskning/tidiga-insatser-viktiga-mot-las--och-skrivsvarigheter>

Skolverket. (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshem: Lgr 22*.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>

Specialpedagogiska myndigheten. (2024). *Adhd*. [2025-02-14]
<https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/adhd/>

Specialpedagogiska myndigheten. (2024). *Läs- och skrivsvårigheter*.
<https://www.spsm.se/funktionsnedsattningar/las--och-skrivsvarigheterdyslexi/> [2025-02-14]

Tjernberg, C. (2013). *Framgångsfaktorer i läs- och skrivlärande [Elektronisk resurs] en praxisorienterad studie med utgångspunkt i skolpraktiken*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet, 2013.

Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed*.
<https://www.vr.se/download/18.4c9f221a191e4edf9053a474/1727853946433/God%20forskningssed%20VR%202024.pdf>. [Hämtad 2025-02-17]

Yurdakul, Y., Şirin, H., Uzun, M. E., Beyazit, U., Bütün Ayhan, A., & Günbayi, İ. (2024). A phenomenological study on the life experiences of parents of children with ADHD. *Current Psychology (New Brunswick, N.J.)*, 43(30), 25311–25325.
<https://doi.org/10.1007/s12144-024-06210-2>

BILAGOR

Bilaga 1 - Informationsbrev



Informationsbrev

2025-02-13

Till dig som skall medverka i en intervju

Vi heter Sofie Hillman och Tobias Pettersson och studerar vår åttonde och sista termin till grundskollärare vid Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT, på Högskolan i Borås. Under sista terminen ska vi studenter genomföra ett examensarbete där ett valt område skall undersökas. Vi har valt att fokusera på läs- och skrivsvårigheter kopplat till svenskämnet. Vi kommer att genomföra intervjuer kopplat till läs-och skrivsvårigheter.

Det är viktigt att ni som deltagare vet att vi i vår undersökning utgår ifrån de forskningsetiska principerna. Det innebär följande:

- Alla uppgifter i undersökningen kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.
- De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte.
- Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på elever, pedagoger och skola används så att allas identiteter skyddas.
- Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

För att kunna genomföra undersökningen behövs ditt samtycke. Vi ber er därför fylla i blanketten som följer med denna information.

Om ni har frågor och funderingar kring undersökningen kan ni nå oss på: Till Sofie Hillman XXX@student.hb.se eller till Tobias Pettersson XXX@student.hb.se

Med vänliga hälsningar,

Sofie Hillman & Tobias Pettersson

Bilaga 2 - Samtyckesblankett



HÖGSKOLAN
I BORÅS

Samtyckesblankett för dig som deltar i studien

Jag har informerats om undersökningen ”Hur läs- och skrivsvårigheter belyses av lärare och specialpedagoger ” och tagit del av de forskningsetiska principer som studien vilar på. Jag vet att mitt deltagande är helt frivilligt och att deltagandet när som helst kan avbrytas. Ringa in valt alternativ.

JA, jag samtycker till att få delta i undersökningen.

NEJ, jag samtycker INTE till att få delta i undersökningen.

Underskrift

Namnförtydligande

Datum: _____

Bilaga 3 - Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig



HÖGSKOLAN I BORÅS

Akademi/enhet
Namn, titel

2025-02-13

Samtycke till insamling och behandling av uppgifter om dig

Som en del av kursen Examensarbete 2 vid Högskolan i Borås utför vi en studie med syftet att undersöka hur de lärare och specialpedagogerna som intervjuas belyser läs-och skrivsvårigheter.

Vi som utför studien skulle vilja att du lämnar vissa uppgifter om dig själv, närmare bestämt namn, utbildning, ålder och verksamma år. Uppgifterna kommer att användas för att få en uppfattning om arbetet mellan läs-och skrivsvårigheter.

Högskolan i Borås är personuppgiftsansvarig för behandlingen, som sker med stöd av artikel 6.1 (a) i dataskyddsförordningen (samtycke).

Uppgifterna kommer att användas av oss samt vara tillgängliga för lärarna på den aktuella kursen och centrala administratörer vid högskolan. Uppgifterna kan dock vara att betrakta som allmänna handlingar som kan komma att lämnas ut i det fall någon begär det i enlighet med offentlighetsprincipen.

Uppgifterna kommer att lagras inom EU/EES eller tredje land som EU-kommissionen beslutat har en skyddsnivå som är adekvat, dvs. tillräckligt hög enligt dataskyddsförordningen. Uppgifterna kommer att raderas när de inte längre är nödvändiga.

Resultatet av studien kommer att sammanställas i avidentifierad form och presenteras så att inga uppgifter kan spåras till dig.

Du bestämmer själv om du vill delta i studien. Det är helt frivilligt att lämna samtycke, och du kan när som helst ta tillbaka ett lämnat samtycke. Dina uppgifter kommer då inte att användas mera. På grund av lagkrav kan högskolan dock vara förhindrade att omedelbart ta bort uppgifterna.

Jag samtycker till att uppgifter om mig samlas in och behandlas enligt ovan.

Underskrift

Namnförtydligande

Ort och datum

Fylls i av ansvarig lärare eller handledare

.....
Studentens namn

.....
Kurs och kurstillfälle

.....
Kursansvarig (namn, avdelning)

Bilaga 4 - Intervjufrågor

Bakgrundsfrågor

Vad har du för utbildning?

Hur många år har du varit verksam som lärare/specialpedagog?

Hur gammal är du?

När tog du examen?

Intervjufrågor

Vilka erfarenheter har du kring att arbeta med läs-och skrivsvårigheter gällande ADHD i de tidiga skolåren?

Hur arbetar du med elever som har läs-och skrivsvårigheter kopplat till ADHD?

Finns det specifika situationer som du tycker är utmanande när det gäller läs- och skrivsvårigheter kopplat till ADHD?

Hur håller du dig uppdaterad gällande läsning och skrivning just för elever med ADHD?



HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se